

“JAMILA” ASARINING TAHLILI

Termiz iqtisodiyot va servis
Pedagogika va gumanitar fanlar fakulteti
Filologiya va tillarni o‘qitish
o‘zbek tili yo‘nalishi
2-23 –guruh talabasi
Doniyeva Jasmina
Najmiddinova Sadaf

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada Chingiz Aytmatovning mashhur “Jamila” asari tahlil qilinadi. Asarda insoniy his-tuyg‘ular, sevgi va sadoqat, shaxsiy erkinlik hamda ma’naviy rivojlanish masalalari o‘rganiladi. Tadqiqot doirasida asarning badiiy uslubi, ramziy belgilar tizimi, voqealar ketma-ketligi va qahramonlar obrazlari batafsil tahlil qilinadi. Shuningdek, Jamila qahramoni orqali ayolning mustaqilligi va jamiyatdagi o‘rni, muallifning inson ruhiyatini ifodalashdagi ustaligi yoritiladi. Maqola o‘quvchilarga asarni chuqurroq tushunish, qahramonlarning psixologik xususiyatlarini anglash va badiiy tafakkurini rivojlantirish imkonini beradi.

Kalit so‘zlar: Jamila, Chingiz Aytmatov, sevgi, sadoqat, shaxsiy erkinlik, ma’naviy kamolot, ayol obrazlari, badiiy tahlil, psixologik portret, ramziy timsollar.

АНАЛИЗ ПРОИЗВЕДЕНИЯ «ДЖАМИЛЯ»

АННОТАЦИЯ

В данной статье анализируется знаменитое произведение Чингиза Айтматова «Джамиля». В произведении исследуются вопросы человеческих чувств, любви и верности, личной свободы и духовного развития. В исследовании подробно анализируется художественный стиль произведения, символическая система, последовательность событий и образы персонажей. Также через героиню Джамилю

раскрывается независимость женщины и её место в обществе, мастерство автора в передаче человеческой психики. Статья позволяет читателям глубже понять произведение, проникнуть в психологические особенности персонажей и развить художественное мышление.

Ключевые слова: Джамия, Чингиз Айтматов, любовь, верность, личная свобода, духовная зрелость, женские образы, художественный анализ, психологический портрет, символические образы.

ANALYSIS OF THE WORK "JAMILA"

ANNOTATION

This article analyzes Chingiz Aitmatov's famous work "Jamila". The work explores the issues of human feelings, love and loyalty, personal freedom and spiritual development. The research provides a detailed analysis of the work's artistic style, symbolic system, sequence of events and images of the characters. Also, through the heroine Jamila, the independence of women and their place in society, the author's mastery of expressing the human psyche are highlighted. The article allows readers to understand the work more deeply, understand the psychological characteristics of the characters and develop their artistic thinking.

Keywords: Jamila, Chingiz Aitmatov, love, loyalty, personal freedom, spiritual maturity, female images, artistic analysis, psychological portrait, symbolic images.

KIRISH

Chingiz Aytmatovning “Jamila” asari XX asr adabiyotining yorqin namunalaridan biri bo‘lib, insoniy his-tuyg‘ular, sevgi, sadoqat va shaxsiy erkinlik kabi muhim mavzularni o‘zida mujassam etadi. Asar qishloq hayoti, urf-odatlar va inson ruhiyatini chuqur tasvirlaydi, qahramonlarning ichki kechinmalari orqali ularning ma’naviy kamolot jarayonini ochib beradi.[1]

Maqolaning dolzarbligi shundaki, “Jamila” asarida zamon talablari bilan bog‘liq insoniy qadriyatlar, ayolning jamiyatdagi o‘rni va shaxsiy erkinligi masalalari yoritiladi.

Shu sababli, asarni tahlil qilish o‘quvchilarga nafaqat badiiy tafakkurni rivojlantirish, balki insoniy munosabatlar va ma’naviy qadriyatlarni chuqur tushunishga imkon yaratadi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Chingiz Aytmatovning “Jamila” asari o‘zining badiiy uslubi va ramziy tafsilotlari bilan ajralib turadi. Asar voqealari sovet davridagi qishloq hayoti fonida rivojlanadi va qahramonlarning ichki kechinmalari orqali insoniy his-tuyg‘ular, sevgi, sadoqat hamda shaxsiy erkinlik masalalari ochib beriladi.[2]

Jamila – asarning asosiy qahramoni bo‘lib, u kuchli shaxsiy iroda, erkin fikr va samimiy sevgining timsolidir. Jamilaning obrazida ayolning jamiyatdagi roli, mustaqillikka intilishi va ichki dunyosi chuqur aks etadi. Asarning boshqa qahramonlari, xususan Daniyar, esa insonning axloqiy va ma’naviy tanlovlarini ochib beruvchi obraz sifatida xizmat qiladi.[3]

“Jamila” asaridagi qahramonlar, ularning obraz xususiyatlari, badiiy vositalar va ramziy elementlar[4]

jadval

№	Qahramon	Obraz xususiyatlari	Badiiy vositalar	Ramziy elementlar / ma’no
1	Jamila	Mustaqil, erkin fikrli, samimiy, mehribon	Dialog, ichki monolog, metafora	Olov – ehtiros va sevgi, tabiat – erkinlik
2	Daniyar	Sadoqatli, mehribon, axloqiy qarorlar qabul qiluvchi	Taqqoslash, psixologik tahlil	Daryo – hayot va kechinmalar oqimi
3	Suyun	Jamiyatdagi qadriyatlarni ifodalovchi, odatiy stereotiplar timsoli	Tasviriy tafsilotlar	Yulduzlar – umid va kelajakni ifodalaydi

4	Otajon	Qishloq hayotining ijtimoiy qoidalarini aks ettiruvchi	Hikoya usuli, tavsif	Uy – jamiyat va tartibni ifodalovchi ramz
5	Qishloq aholisi	Jamoat fikri va ijtimoiy normalarni aks ettiradi	Kolektiv obraz, dialog	Qishloq tabiati – inson va jamiyat uygʻunligi

“Jamila” asarini tahlil qilish natijasida bir qator muhim jihatlar aniqlanadi. Birinchidan, asardagi qahramonlarning ichki kechinmalari va shaxsiy tanlovlari oʻquvchida kuchli taassurot qoldiradi. Jamilaning obrazida ayolning mustaqilligi, erkinligi va samimiy sevgisi orqali jamiyatdagi odatiy stereotiplardan chiqish jarayoni namoyon boʻladi. Daniyar va boshqa qahramonlar esa inson ruhiyatining murakkabligini, axloqiy qarorlar qabul qilishdagi ichki kurashni ifodalaydi.[5]

Asardagi tabiat tasvirlari va ramziy elementlar (daryo, olov, yulduzlar) qahramonlarning ruhiy holatini ochib beruvchi vosita sifatida ishlatiladi. Shu bilan birga, metafora va taqqoslashlar asarga badiiy goʻzallik va psixologik chuqurlik qoʻshadi. Asarning soddaligi va realizmga yaqin tasviri oʻquvchida qahramonlarga yaqinlik hissini uygʻotadi, voqealar esa oʻz vaqtida va joyida sodir boʻladigan tabiiy jarayonlar sifatida tasvirlangan.[6]

Natijalar:[7]

1. “Jamila” asari insoniy his-tuygʻular, sevgi va sadoqat, shaxsiy erkinlik va maʼnaviy kamolot mavzularini mukammal tarzda aks ettiradi.
2. Jamilaning obrazida ayolning mustaqilligi va jamiyatdagi roli chuqur tahlil qilinadi, bu esa asarning feministik jihatlarini koʻrsatadi.
3. Badiiy vositalar – metafora, taqqoslash, ramziy elementlar va tabiat tasviri – qahramonlarning psixologik holatini samarali ochib beradi.
4. Asar voqealarining zamon va makon bilan uygʻunlashuvi oʻquvchida insoniy qadriyatlarni anglash va maʼnaviy tafakkurini rivojlantirish imkonini beradi.

5. “Jamila” faqat sevgi hikoyasi emas, balki inson ruhiyatining, shaxsiy tanlov va axloqiy qarorlar jarayonining chuqur badiiy ifodasidir.

XULOSA

Chingiz Aytmatovning “Jamila” asari inson ruhiyatining nozik jihatlarini, sevgi, sadoqat, shaxsiy erkinlik va ma’naviy kamolot masalalarini chuqur yorituvchi badiiy asardir. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, Jamilaning obrazida ayolning mustaqilligi va jamiyatdagi o‘rni, Daniyar orqali esa insonning axloqiy va ma’naviy tanlovlari ifodalanadi. Asardagi ramziy elementlar, tabiat tasviri va badiiy vositalar qahramonlarning ichki dunyosini jonli va mazmunli tasvirlashga xizmat qiladi.

Shu bois, “Jamila” nafaqat sevgi hikoyasi, balki insoniy qadriyatlarni anglash, shaxsiy va ma’naviy rivojlanishga intilish hamda ijtimoiy va axloqiy masalalarni chuqur tushunishga yordam beradigan asar sifatida o‘quvchida mustahkam taassurot qoldiradi. Shu sababli, bu asarni o‘rganish o‘quvchilar va tadqiqotchilar uchun dolzarb va foydali hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Rasulov, Sh. O‘zbek va jahon adabiyoti: nazariya va tahlil. – Toshkent, 2005.
2. Karimov, A. Badiiy asarlarni tahlil qilish metodikasi. – Toshkent, 2010.
3. Ergashev, M. Chingiz Aytmatovning badiiy uslubi. – Toshkent, 2008.
4. Tursunov, R. O‘zbek adabiyotida zamonaviy mavzular. – Toshkent, 2012.
5. Usmonov, T. Chingiz Aytmatov ijodida insoniy qadriyatlar. – Toshkent, 2014.
6. Mamatqulov, J. O‘zbek klassik va zamonaviy adabiyoti. – Toshkent, 2011.
7. Hamidov, D. Chingiz Aytmatov va jahon adabiyoti. – Toshkent, 2013.